Kroniek
rugby
in België

Schrijver: Eric Willemsens
ISBN: 9789403785066
© 2025 <Eric Willemsens>

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt, op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de schrijver.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord - 1
Inleiding - 3

HOOFDSTUK I. DE VOORGESCHIEDENIS VAN RUGBY - 5

De oorsprong
Calcio Fiorentino
Frankrijk of Engeland?
Enkele soule mijlpalen
Shrovetide football
Kronieken van 13de tot en met 18de eeuw
Rugby in de 19de eeuw
Rugby in de 20ste eeuw
Rugby in de 21ste eeuw

HOOFDSTUK II. KRONIEK RUGBY IN BELGIE - 23

1. DE PERIODE VOOR WOI

   Hoe rugby naar België kwam?
   Het ontstaan van Antwerp en Beerschot Athletic club
   Rugby en de Olympische Spelen?

2. RUGBY TIJDENS WOI - 27

   Rugby als training en uitlaatklep
   Australië en Nieuw Zeeland in de Westhoek
   David Gallaher
   Herdenkingsmatch rugby: Nieuw-Zeeland – België

3. HET INTERBELLUM (1918-1940) - 33

   King's cup
   Rugby XV op de Olympische Spelen van 1920 in Antwerpen
   Het verdere verloop van rugby op de Olympische Spelen
   Ontstaan eerste clubs en ontwikkelingen
   Ontstaan BRB en ontwikkelingen
   Ontstaan nationale ploeg

4. WERELDOORLOG II (1940-1945) - 45

Ontwikkelingen binnen de clubs
Ontwikkelingen binnen de BRB en de nationale ploeg

5. DE IMPASSE (1945-1958) - 47

Ontwikkelingen binnen de clubs
Ontwikkelingen binnen de BRB en de nationale ploeg

6. DE HEROPLEVING (1958-1977) - 49

Ontwikkelingen binnen de clubs
Ontwikkelingen binnen de BRB
Ontwikkelingen binnen de nationale ploeg

7. DE SPLITSING (1977-2000) - 73

Ontwikkelingen binnen de clubs
Ontwikkelingen binnen de BRB
Ontstaan VRB en evolutie
Ontstaan LBFR en evolutie
Groei van de nationale ploegen

8. RUGBY IN DE 21STE EEUW (2000-2024) - 97

Voornaamste Ontwikkelingen
Groei
Professionalisering
Jeugdontwikkeling
Vrouwenrugby
Competitie uitbreiding
Nationale ploegen
SevensPopulariteit

9. ONTWIKKELINGEN TOT NU EN TOEKOMSTPLANNEN - 103

Ontwikkelingen binnen de clubs
Overzicht bestaande clubs

Ontwikkelingen binnen de BRB en toekomstvisie
Ontwikkelingen en toekomstvisie nationale ploegen
Ontwikkelingen en toekomstvisie Rugby Vlaanderen
Ontwikkelingen en toekomstvisie LBFR

HET RUGBY ALFABET - 141

A van ‘alléluia’
B van Bal
C van Charles Brochard
D van David Gallaher
E van Ellis Park stadium
F van Full House
G van Gilbert
H van Haka
I van IRFB en IRB
J van Jonny Wilkinson
K van Kampioenschap
L van ‘Laws’
M van Murrayfield
N van Nieuw-Zeeland
O van Olympische Spelen
P van Punch, het tijdschrift dat de rugby-cartoon bekend maakte
Q van Queensland Reds
R van Rugby
S van Sevens
T van Try
U van Up and under
V van Vierlanden tornooi
W van William Webb Ellis
X van XVs
Z van Zeslandentornooi

FIGUREN - 163

BRONVERMELDINGEN - 181

Literatuur – websites – thesis - 183

Referentielijsten - 185

Bijlages

Lijst van afkortingen - 191

Lijst van Tabellen

Lijst van Figuren - 193

Voorwoord

Mijn passie voor rugby begon op mijn 36ste toen ik voor het eerst een rugby wedstrijd speelde in de Belgische competitie. Daarvoor had ik andere (sport)liefdes gekend en een mooi amateur palmares bijeen gesport. In volgorde; turnen, atletiek-tienkamp (2x clubkampioen), volleybal (3x Beker van België, 3x nationaal kampioen kksfb), voetbal (provinciale), zaalvoetbal en marathonlopen. Een collega, die mijn passie voor sport kende, overtuigde me dat ik rugby eens moest proberen. Met mijn sportervaring koos ik voor Rubes, de enige rugbyploeg in Vlaanderen die in 1ste nationale speelde en dus borg moest staan voor trainingen en wedstrijden op een hoger niveau. Niets kon me echter voorbereiden op het milieu waarin ik terecht kwam. Ik werd van de ene dag op de andere lid van de rugby familie met een uniek sociaal leven en met respect en fair-play tegenover iedereen die in de sport betrokken was. Na mijn eerste wedstrijd volgden nog 14 competitie jaren waarvan 12 jaar in 1ste nationale en 2 jaar in 2de nationale (2x kampioen). Mijn ervaring uit voetbal gaf me een voordeel als kicker en mijn sprint en halve-fond capaciteiten kwamen goed tot hun recht als winger en full-back. Ik speelde 14 jaar als basisspeler en sloeg nooit een training of wedstrijd over (behalve bij kwetsuur). Ik speelde tot mijn 49ste in 1ste nationale en daarna nog 10 jaar bij de reserven.

Tijdens mijn speler carrière behaalde ik mijn scheidsrechter- en trainer diploma's (tot IRB international level3). Eerst om een betere speler te worden, later om mijn kennis van rugby en de waarden als trainer en scheidsrechter door te geven aan toekomstige generaties. Ik trainde bijna alle categorieën (1ste team, vrouwen, U14, U16, U18, studenten) gedurende een periode van 20 jaar en was ook enkele jaren scheidsrechter.

In 1997 kreeg ik een aanbieding van de Vlaamse Rugbybond om Gert Van Looy te vervangen als sporttechnisch directeur. (Gert vertrok met zijn vrouw naar Nieuw-Zeeland voor 1 jaar) Mijn achtergrond was internal audit, project beheer en CEO bij verschillende innoverende IT bedrijven. Als manager was mijn eerste werk altijd om een omgeving te creëren met veel vrijheid, creativiteit en kansen om persoonlijke capaciteiten te ontwikkelen. Een omgeving voor arbeidsvreugde, goede sociale contacten, plezier en opportuniteiten voor opleidingen en persoonlijke groei. Dit concept zou ook werken in de rugbywereld want het trok mensen aan die bereid waren zich in te zetten voor een (in Vlaanderen) onbekende sport, zonder basis, met weinig leden en slechts enkele clubs. Onze medewerkers en vele vrijwilligers stonden

altijd op de eerste plaats zodat ze zich gewaardeerd voelden en we altijd op hen konden rekenen om nieuwe projecten op te starten en mee te evolueren. Gelijktijdig met de federatie groeiden ook de clubs en ontstond er een wisselwerking van nieuwe kennis en inzichten. Dit enthousiasme bracht mee dat een kleine federatie en (kleine) clubs in staat waren talenten aan te trekken die uitdagende doelstellingen konden omzetten in de praktijk. Rugby moest anders zijn, innoverend, creatief, jong en opwindend. Rugby Vlaanderen was al gauw één van de eerste sporten die integratie door sport predikte voor iedereen en investeerde in inclusie, de LGBTQ+ gemeenschap en mensen met een beperking.

Mijn opdracht was om rugby in Vlaanderen te promoten en de aanzienlijke achterstand op de Franstalige liga te dichten. De Raad van Bestuur moet tevreden zijn geweest over mijn werk want er volgden nog 20 jaar. Mijn uitgangspunt was om van Rugby Vlaanderen een professioneel bedrijf te maken met goed bestuur, lange termijn visie en doelstellingen gedragen door 4-jaarlijkse zeer gedetailleerde actieplannen en doorgedreven automatisering. De ervaring uit mijn vorig beroeps- en sportleven kwam goed van pas in de vele functies die ik (soms naast elkaar) invulde. Afgevaardigd Bestuurder en CEO van Rugby Vlaanderen, Bestuurder van de Belgische Rugbybond en de Vlaamse Sport Federatie, voorzitter Rubes, speler, trainer en scheidsrechter. (Uit dit boek blijkt hoe vele pioniers en vrijwilligers mij voorgingen en nog zullen volgen in hun tomeloze inzet voor rugby) Ik had het genoegen om de rugbysport mee te laten groeien in Vlaanderen en België en de beleids- en actieplannen uit te schrijven voor de rugbysport van de 21ste eeuw waarin iedereen zich kan vinden en ontwikkelen. Een nieuwe opwindende manier van leven en sporten die boeiend en dynamisch is en iedereen welkom. Een beleid voor meer en professionelere clubs die voldoen aan ‘goed bestuur’, snel groeiende ledencijfers, betere sportinfrastructuren, meer veiligheid, meer en betere trainers en scheidsrechters. Een lange termijn visie voor federaties, clubs, spelers, nationale ploegen en een omkadering die streeft naar transparantie en professionalisering op elk niveau.

Woord van dank

Ik bedank Mathias Rondou die me de goedkeuring gaf om alles uit zijn thesis van 2006 aan de KUL te mogen gebruiken als input voor mijn boek zodat dubbel opzoekwerk (binnen dezelfde bronnen en archieven) overbodig was (Rondou Mathias, 2006).

Inleiding

Dit boek tracht inzicht te geven hoe rugby in België werd geïntroduceerd en volgt de evolutie van de sport tot vandaag. Rugby een spel dat niet alleen een adembenemende sport is maar ook een vormer van karakter en weerbaarheid dat met zijn tradities en waarden de wereld van nu en de toekomst beter maakt.

Verschillende bronnen tonen aan dat er in België al meer dan 120 jaar rugby wordt gespeeld. Er was maar weinig historisch onderzoek te vinden naar deze, in België, 'kleine' sport. Mijn functies bij de rugby federaties (Afgevaardigd Bestuurder en CEO Rugby Vlaanderen, Secretaris Generaal bij Rugby Belgium) over een periode van 20 jaar en Bestuurder van de Vlaamse Sport Federatie plaatsten me in een bevoorrechte positie om primaire bronnen te zoeken. De 3 federaties en de meeste clubs hadden echter maar een beperkt historisch archief en de kroniek in dit boek komt dan ook uit een brede waaier van bronnen. Primaire bronnen haalde ik uit onderzoeksresultaten, statistische gegevens, ooggetuigenverslagen, interviews, officiële verslagen en juridische documenten, institutionele- persoonlijke- en clubarchieven. Secundaire bronnen waren vooral boeken, opiniestukken, reviews, documentaires en informatie op sociale media. Eindresultaat is een kroniek van hoe een kleine sport kan groeien tot een volwassen sport met goed bestuur strijdend voor een plaats op het WK rugby, de 3de grootste sportorganisatie ter wereld. (na de Olympische Spelen en het WK voetbal)

Rugby is één van de vele sporten die uitgevonden werden door de Britten dat tot het sportpatrimonium van de Angelsaksische landen behoort. Vele van deze sporten vonden hun weg in de wereld langs het koloniaal rijk van Groot-Brittannië. Ook in België introduceerden de Britten al voor Wereldoorlog I het rugby. De eerste Belgische rugbyclubs waren dan ook voor het grootste deel samengesteld uit Britten. Pas rond 1930 werd de William Eli Club opgericht door een aantal Belgen dat een club van eigen landgenoten wilden. Verschillende andere clubs volgden en een jaar later werd de behoefte voor een toezichthoudende federatie onontbeerlijk en werd de Belgische Rugby Bond (BRB) opgericht. Na de periode tussen de wereldoorlogen wordt de periode bekeken tot aan de splitsing van de Belgische Rugby Bond in een Waalse en Vlaamse liga. Dankzij de impuls van nieuwe Vlaamse clubs volgt er een periode van groei van clubs en leden. Vanaf 2000 kunnen we spreken over de professionalisering van de federaties en clubs met een sterke groei van het jeugd- en vrouwenrugby en van de nationale ploegen.

In het nieuwe millennium ontdekken we hoe de federaties en de clubs vrouwen, jeugd en andere doelgroepen wisten te passioneren voor de sport. Er kwam een golf van eerst jongeren die steeds jonger werden en die de nieuwe trends in rugby wel konden smaken. En er was de golf van de vrouwen en meisjes die dit laatste mannenbastion kwamen claimen, goed voor de helft van de bevolking. De basis was dat niemand werd uitgesloten in het rugbymilieu. Een sport voor iedereen, van elk gender, van elk ras, van elke geaardheid, zonder en met beperking, een sport waarin iedereen zichzelf mag zijn.

Het boek is ook een eerbetoon aan alle pioniers van het rugby in België. Vrijwilligers die zich onbaatzuchtig en onvermoeid hebben ingezet om federaties en clubs op te starten, spelers en besturen te motiveren, opleiding en begeleiding te geven. Die hun kennis te dienste hebben gesteld om rugby en de nationale ploegen op de kaart te zetten en de sport een mooie toekomst te bieden. Het is tevens een aanmoediging voor de vrijwilligers van vandaag die de motor zijn van alle groei en het hart van alle rugbyclubs. Zij zijn het kader waarin alle spelers van vandaag hun sport kunnen beoefenen en een voorbeeld voor de bestuurders, trainers en scheidsrechters van de toekomst.

HOOFDSTUK I

DE VOORGESCHIEDENIS VAN RUGBY

Een kleine studie van balspelen die bestonden in de oudheid op verschillende plaatsen in de wereld tonen een uitgebreide voorgeschiedenis. Ook in ons werelddeel vinden we bewijzen dat ‘hand-en-voet-balspelen’ al bestonden bij de Grieken en Romeinen. Uit andere werelddelen zijn er verhalen van balspelen in het Verre Oosten, bij de Maori’s en de Inuit en zelfs bij oorspronkelijke bewoners van Noord- en Zuid-Amerika. In volgend hoofdstuk ga ik op zoek naar enkele hand-en-voet balspelen die we met wat goede wil voorvaders van het moderne rugby kunnen noemen.

De oorsprong

Er zijn geschriften en afbeeldingen die bewijzen dat Grieken en later Romeinen balspelen hadden die met de hand en de voet werden gespeeld tussen twee teams met spelelementen aanwezig voor de basis van rugby.
Episkyros, wat 'gemeenschappelijke bal' betekend, was een oud-Grieks balspel. Het spel was sterk op teamwork gericht en werd gespeeld tussen twee teams van meestal 12 tot 14 spelers, met één bal. De spelregels stonden het gebruik van handen toe. Hoewel het meestal mannen waren die speelden, namen ook vrouwen deel. Hoewel het een balspel was, was het gewelddadig, althans in Sparta. De teams probeerden de bal over de hoofden van het andere team te gooien. Er was een witte lijn, genaamd de skuros, tussen de teams en nog een witte lijn achter elk team. Teams zouden de bal vaak wisselen totdat een van de teams gedwongen werd achter de lijn aan hun einde te staan. In Sparta werd een vorm van episkyros gespeeld tijdens een jaarlijks stadsfestival dat vijf teams van 14 spelers omvatte. Een afbeelding in laag reliëf op de buik van een vaas die te zien is in het Nationaal Archeologisch Museum, Athene, toont een Griekse atleet die een bal balanceert op zijn dij.

Het Griekse spel episkyros, werd later overgenomen door de Romeinen, die het hernoemden en veranderden in harpastum. De naam harpastum is de latinisering van het Griekse harpaston, dat wegrukken betekend. Zowel de Grieken als de Romeinen gebruikten dit spel vooral in hun legers om in vredestijd toch competitief te blijven en in oorlogstijd de agressie te voeden en te trainen zelfs bij een ontspanningsspel. Het feit dat dit balspel de legers vergezelde op hun veroveringen bracht met zich mee dat de gebieden werden

veroverd in aanraking kwamen met dit spel. Na de verovering kwam er een periode van samenleving waarbij de veroverde gebieden een groot aantal gewoonten overnamen van de overwinnaar. Dit zou de verspreiding en de evolutie van het oorspronkelijke balspel kunnen verklaren. In enkele stappen geef ik ook de mijlpalen voor deze evolutie en tevens de succes indicatoren die bijdroegen tot het balspel rugby van vandaag.

Calcio Fiorentino

Maar in Italië zijn er buiten de Romeinen ook de Florentijnen die aanspraak maken op een sport die veel weg heeft van rugby. Calcio Fiorentino (ook bekend als calcio storico) is een vroege vorm van voetbal en rugby die zijn oorsprong vindt in de middeleeuwen in Italië. Ooit wijdverspreid gespeeld, wordt gedacht dat de sport begon op de Piazza Santa Croce in Florence. Daar stond het bekend als het giuoco del calcio fiorentino ("Florentijns trapspel") of gewoon calcio, wat nu ook de naam is voor voetbal in de Italiaanse taal. Het spel is mogelijk begonnen als een heropleving van de Romeinse sport harpastum. Er wordt gestreden tussen het rode (Santa Maria Novella), het witte (Santo Sirito), het groene (Santo Giovanno) en het blauwe (Santa Croce) team die elk de eer van hun wijk verdedigen.

Calcio was voorbehouden aan rijke aristocraten die elke avond speelden tussen Driekoningen en de vastentijd. Zelfs pausen, zoals Clemens VII, Leo XI en Urbanus VIII, speelden de sport in Vaticaanstad. De wedstrijden konden gewelddadig worden, omdat teams streden om doelpunten te scoren. Een variatie van Calcio Fiorentino werd waarschijnlijk ook gespeeld in de 15e eeuw, aangezien er in 1490 een wedstrijd werd georganiseerd op de rivier de Arno, opmerkelijk als een dag waarop het zo koud was dat het water volledig bevroren was. In Firenze spelen ze ook nu nog ‘calcio storico’, een jaarlijks evenement dat vele toeristen uit de hele wereld lokt en een traditie heeft van meer dan 500 jaar.

Op een andere beroemde gelegenheid organiseerde de stad Florence op 17 februari 1530 een wedstrijd, uitdagend de keizerlijke troepen die door Karel V waren gestuurd, omdat de stad belegerd werd. Het "nobele spel" werd gespeeld op Piazza Santa Croce, alleen door vooraanstaande soldaten, heren, edelen en prinsen.

In 1574 woonde Hendrik III van Frankrijk een wedstrijd van "bruggevechten" bij - georganiseerd ter ere van zijn bezoek aan Venetië. De koning zei: "Te klein om een echte oorlog te zijn en te wreed om een spel te zijn".

Een versie van de spelregels werd voor het eerst vastgelegd door Giovanni de' Bardi in de late 16e eeuw.

Toch zijn het England en Frankrijk die zich het meest beroepen op de bakermat te zijn van rugby en beide landen komen met een hele reeks aan argumenten en bewijzen voor hun claim.

Frankrijk of Engeland?

Studies uit Frankrijk en Engeland komen uit bij het balspel 'soule' als voorloper van rugby. Ook gekend als 'la soule' of 'sioule', uitgesproken als 'choule'. Een zeer oud balspel dat al vanaf de Middeleeuwen in Frankrijk werd gespeeld. Er zijn geschreven kronieken over soule bekend die zelfs beschrijven wanneer en waar dit spel gespeeld werd en door wie. Er zijn zelfs sets van spelregels bekend waaruit we kunnen opmaken dat er gemeenschappelijke kenmerken zijn met het rugby. Er zijn ook in andere landen in het middeleeuwse Europa waar we een vorm van soule terugvinden. Zo kennen we 'cnappan' in Wales en 'calcio' in Italië. Uit de geschreven overlevering weten we dat deze wedstrijden gespeeld werden tot aan het einde van de achttiende eeuw vooraleer ze niet meer populair waren. Er kwam dan een andere sport op die in Engeland folk werd genoemd dat goed op voetbal lijkt en haar plaats vond in de Engelse colleges.

De Fransen beweren dat zij de uitvinder zijn van rugby en dat ze dat kunnen ondersteunen met geschreven bewijzen. Het met een groep achter een ovale-bal aanlopen, waarbij de tegenstander fysiek mag worden tegengehouden, stamt uit de Vroeg Middeleeuwen. Vooral in Zuid-Frankrijk werden in de zomer spelen georganiseerd tussen 2 aanliggende dorpen waarbij een bal, meestal een zak of een dichtgenaaide huid gevuld met hooi of paardenhaar. Meestal moest de bal naar het marktplein, of het portiek van de kerk, van het andere dorp moest worden gebracht. Hierbij waren vrijwel geen regels behalve dat er geen gewonden mochten vallen. Na afloop werden er vaak ceremoniën of feesten en werd diegene die scoorde een jaar gevierd.

Maar ook de Engelsen claimen dat ze de bakermat van de rugbysport zijn. Hoe zit het nu?

De eerste gedocumenteerde bronnen voor een balspel in groep dat kan beschouwd worden als voorlopers van voetbal en rugby komen uit Groot-Brittannië en Wales uit de 'Historica Brittonum' geschreven in de 9de eeuw. Cnapan werd gespeeld tussen 2 grote groepen spelers uit twee buren dorpen met een houten bal die gedurende 12u gekookt werd in olie om het moeilijker te maken de bal te vangen en met te lopen. De bal werd afgetrapt ergens tussen de twee dorpen in en moest over grote afstand, gegooid, gedragen of gesmokkeld worden. Het doel was de bal te brengen naar de kerk van het eigen dorp op elk mogelijke manier. Er zijn geen geschreven reglementen voor cnapan overgebleven maar iedereen die meespeelde kende de regels. Er waren ook al stevige kerels die voor de bal vochten en goede lopers die de bal moesten dragen. Er waren lange al scrums die uit grote groepen mensen bestonden en die lang konden duren alvorens de bal er uit kom komen af alleen gestopt kon worden door 'Heddwch' (Peace) te roepen. Voor de herstart werd de bal in de lucht gegooid tussen twee rijen van de ploegen. Verwondingen waren schering en inslag en soms vielen er doden en elk team kon soms over duizend spelers beschikken.

In 1066 kwam Willem de Veroveraar met zijn leger naar Engeland om de troon van Engeland op te eisen. Willem was Hertog van Normandië en vazal van de koning van Franrijk. Bij de slag van Hastings versloeg hij het Engelse leger en werd de Engelse koning Harold II gedood. De slag wordt uit de doeken gedaan in het 'Bayeux Tapestry' waar we de verschijning kunnen zien van de komeet Haley die aanleiding gaf tot het tijdstip en het verhaal van de verovering zelf. Na vele opstanden kon hij zich kronen tot koning tot aan zijn dood. Willem had Viking bloed en zijn leger bestond uit Normandiërs, Bretoenen en Vlamingen die de oversteek maakten op meer dan 700 boten die voor dit doel werden gebouwd. Volgens de overlevering bracht hij het spel 'soule' mee naar Engeland. Het werd gespeeld door zijn legers ter plaatse als ontspanning maar ook als training. Langzaam werd het spel ook overgenomen door de plaatselijke bevolking die er een eigen invulling aan gaven.

De eerste geschriften over soule zowel in Frankrijk als in Engeland vinden we pas terug in het laatste kwart van de 12de eeuw. Tussen 1174 en 1177 vinden we enkele beschrijvingen van een soule wedstrijd in Normandië tussen mannen van de stad en van een dorp, tussen getrouwden en vrijgezellen, tussen handelaars en boeren. Er werd gespeeld met een gevulde varkensblaas

en er was sprake van zeer viriel spel maar er mochten geen gekwetsten vallen. De bal moest naar het kamp van de tegenstander gebracht worden waar de bal 3 keer moest neergelegd worden in een vooraf afgesproken ruimte om de overwinning op te eisen. Er mocht niet gelopen worden over Heilige gronden en de wedstrijden moesten voor 22.00u afgelopen zijn.

Het eerste geschrift over soule op Engelse bodem is van de Engelse schrijver William Fritzstephen in zijn 'The life of the saint Thomas Becket' in 1174 die over soule wedstrijden spreekt zowel in England als over het kanaal.

Het lijkt erop dat balspelen zoals soule van nature zijn ontstaan als tijdverdrijf, zelfs als het alleen maar om het gooien van de bal ging. Een dergelijk spel werd gespeeld waar mensenmassa's bijeenkwamen, bijvoorbeeld na kerkdiensten op zondag of op religieuze feestdagen. Soule werd voornamelijk gespeeld op de christelijke feestdagen van Pasen, Kerstmis, of bij gelegenheid op bruiloften of op de dag van de beschermheilige van de parochie. Het spel kon agressief zijn, soms gewelddadig. Het ging erom de bal in het doel van de tegenstanders te krijgen, met behulp van handen, voeten of stokken. Het kwam vaak voor dat deelnemers gewond raakten en gebroken ledematen werden vaak gemeld. De sport lijkt een zeer belangrijke manier te zijn geweest voor de gewone dorpsbewoners om stress kwijt te raken.

Enkele soule mijlpalen

1147 - Een charter in Frankrijk specificeert de betaling van een geldbedrag en het overhandigen van "zeven ballen van grootste omvang".
1283 - De enige verwijzing naar een spel in Cornwall dateert uit dit jaar. Een man genaamd Roger werd beschuldigd van het slaan van een medespeler in een spel genaamd soule met een steen, een klap die dodelijk bleek te zijn. De details werden vastgelegd in de smeekrollen nr. 111.
1393 - In Parijs vond een spel plaats voor Saint-Eustache.
1396 - De regels van het spel werden gecodificeerd. De ballen werden steeds groter naarmate mensen probeerden hun voorgangers te overtreffen, maar deze ambitie moest worden beperkt. Een regel uit
1412 beperkte de grootte van de bal of soule en bepaalde dat deze klein genoeg moest zijn om met één hand vast te houden. Deze gewoonte verdween in de 16e eeuw.

1365 - Documenten vermelden het spel soule als een verordening van Karel V "dat de solles niet mogen voorkomen onder de spelen die dienen voor lichaamsbeweging." Bovendien blijkt het niet dat de Bretonse vorsten (Bretagne was destijds onafhankelijk) het spel hebben voortgezet, aangezien het niet onder dezelfde kerkelijke autoriteit viel.
1440 - Een ander verbod door de bisschop van Tréguier maakte duidelijk dat dit spel al lange tijd werd beoefend. Hij dreigde de spelers met excommunicatie of zeer zware straffen en een boete van 100 'grounds'. La soule werd destijds zeer gewaardeerd, als het nodig was om angst in te boezemen om een einde te maken aan het spel, maar dat weerhield de enthousiaste spelers niet.
19e eeuw - Vanaf die tijd vonden de meeste soules plaats in Morbihan ondanks het verbod. Alleen de oorlog maakte een einde aan dit spel omdat alle jonge mannen werden gevorderd.
1841 – In Bellou en Houlme waren er 800 deelnemers en 6000 supporters bij een soule wedstrijd. De bal woog 13 pond en had een omtrek van 3 voet.

Regels soule

De regels van soule waren relatief eenvoudig. Meestal streden twee teams tegen elkaar, vaak twee parochies. Het doel van het spel was om de bal terug te brengen tot vlak voor de kerk van het eigen team, met of zonder het gebruik van stokken (de bal was meestal gemaakt van een varkensblaas, bedekt met leer) of om de bal voor de kerk van het andere team te leggen, wat soms behoorlijk ver weg was en het doorkruisen van velden, bossen en rivieren en beekjes met zich meebracht. Af en toe, maar zelden, waren er doelpalen. Het spel begon op de geografische grens tussen de twee parochies; het werd ook soms georganiseerd tussen teams van alleenstaande tegenover gehuwde mannen. De grootte van het team kon variëren van 20 tot 200 spelers.

Soms speelden er drie parochies of meer in één spel. In Auray was een soule betrokken bij 16 parochies, mogelijk met meer dan 500 deelnemers. Niets was verboden volgens de regels, behalve doodslag, en het spel kon enkele dagen duren, totdat de spelers volledig uitgeput waren. Alle inwoners van de parochies kwamen kijken en moedigden de spelers aan. Een grote menigte omringde de speler die de bal omhoog gooide om het spel te beginnen. Voor het verbod namen ook geestelijken en edelen deel aan de sport. Geestelijken mochten deelnemen of op zijn minst de bal één keer lanceren aan het begin. In Vieux-Viel werd de soule bij de poort van het kasteel gelanceerd en

vervolgens naar het kerkhof gebracht door de priesters en de ambtenaren van de parochie. Uiteindelijk kon de soule bij de pastorie of in een gewelf worden geplaatst. In Vitré werd het tentoongesteld in de kerk op de dag van Sint-Etienne. Ondanks het belang van het spel gaven edelen en geestelijken hun deelname op tijdens de 18e eeuw.

Speelgebieden: Traditionele soule wedstrijden hadden blijkbaar geen specifiek speelveld of aangewezen speelgebied. Soule werd beoefend in weiden, bossen, moerassen, zelfs sloten of vijvers. Het doel was om de bal terug te brengen naar een aangewezen plek; het haardvuur van een huis of een andere plaats gekozen door de spelers. In bepaalde gevallen was het zelfs nodig om de soule in een bron of waterpoel te laten weken voordat deze in de as werd geplaatst. Het spel was dus één grote scrimmage doorspekt met meer of minder hevige schermutselingen. De bal kon gemaakt zijn van leer, stof of hout, een varkensblaas gevuld met hooi, of zelfs een houten blok.

Vaste speelvelden waren niet nodig omdat het spel werd gespeeld in een groot, variabel gebied. Het begin van het spel vond echter altijd plaats op een vaste locatie, zoals het dorpsplein, een kerkhof, kasteel of weide tussen twee dorpen. De dagen waarop er wedstrijden waren werden al vroeg in het jaar vastgelegd, al voor de lente begon want dan waren de meeste ‘souleurs’ al werkzaam op de velden.

In de middeleeuwen wist men nog wel wat ‘sollen’ betekende. Het woord verwees namelijk naar een balspel. De uitdrukking met iemand sollen betekent dus letterlijk ‘iemand heen-en-weer rollen of gooien als een bal’ of ‘iemand als speelbal gebruiken’. Het Nederlandse woord sollen komt van het Franse souper, afgeleid van souler ‘houten of leren bal’.

Shrovetide Football

Als Frankrijk soule claimt heeft Engeland buiten cnappan ook Shrovetide Football. Een "middeleeuws balspel" dat jaarlijks werd en nog wordt gespeeld op Vastenavond en Aswoensdag in het stadje Ashbourne in Derbyshire, Engeland. Shrovetide balspellen worden al minstens sinds de 12e eeuw gespeeld in Engeland, sinds het bewind van Hendrik II (1154-1189). Een van de meest populaire oorsprongstheorieën suggereert het macabere idee dat de 'bal' oorspronkelijk een afgehakt hoofd was dat in de menigte werd gegooid na een executie. Hoewel dit mogelijk is gebeurd, is het waarschijnlijker dat